

SURMA JA SURMA PÕHJUSE TUVASTAMISE PROTSEDUUR

EESMÄRK

Käesoleva protseduuri eesmärgiks on reguleerida Pärnu haigla (edaspidi Haigla) siseselt surma põhjuse tuvastamist, surmast teavitamist ja patoloogiaalase tegevuse tingimusi ja korda, kohtuarstliku lahangu ja kohtuekspertiisi tegemise aluseid, surma põhjuse tuvastamise ja patoloogiaalase tegevuse finantseerimist ning surma põhjuste kohta andmete kogumist.

Muus osas on surnud isikuga seonduva asjaajamise kord Haiglas kirjeldatud [Haiglas surnud inimeste logistika juhendis \(JPH2.3.1.\)](#) ja [Surnult sündinu/surnud vastsündinu logistika juhendis \(JPH2.3.2.\)](#). Surnu omastele jagatav täiendav teave seoses asjaajamisega on toodud [Infolehes lahkunu omastele \(VPH2.3.1.9.\)](#) ja [Infolehes lahkunu vanematele \(VPH2.3.2.1.\)](#). [Haiglas surnud inimeste logistika juhendis \(JPH2.3.1.\)](#) ja [Surnult sündinu/surnud vastsündinu logistika juhendis \(JPH2.3.2.\)](#). Surnu omastele jagatav täiendav teave seoses asjaajamisega on toodud [Infolehes lahkunu omastele \(VPH2.3.1.9.\)](#) ja [Infolehes lahkunu vanematele \(VPH2.3.2.1.\)](#).

Käesoleva protseduuri koostamisel on lähtutud [surma põhjuse tuvastamise seadusest](#).

VASTUTUS

Tegevuskirjelduses kirjeldatud tegevuste toimimise eest vastutavad protsessis osalevad Haigla ja Haiglas matusekorraldust pakkuva koostööpartneri töötajad.

MÕISTED

Surma põhjuse tuvastamine – isiku surma põhjuse väljaselgitamine kas: surnu välisvaatluse, tervishoiuteenuse osutamist tõendavate dokumentide, patoanatomilise lahangu, kohtuarstliku lahangu või kohtuarstliku ekspertiisi teel.

Omas (omaksed) – surnud isiku abikaasa, vanemad, lapsed, õed ja vennad. Omasteks võib lugeda ka muid surnud isiku lähedasi isikuid tulenevalt surnud isiku elukorraldusest.

Patoanatomiline lahang – surma põhjuse tuvastamine patoloogi poolt surnu kehaõõnte avamise, siseelundite eemaldamise ja nende mikroskoopilise ja makroskoopilise kirjeldamise ning analüüsi kaudu.

Kohtuarstlik ekspertiis – isiku surma põhjuse tuvastamine kohtuarstliku lahangu ja täiendavate uuringute teel, mille teeb kohtuarstlik ekspert kohtuekspertiisiseaduses sätestatud korras. Kohtuarstlik ekspertiis surma põhjuse tuvastamiseks tehakse kriminaalmenetluse seadustikuga sätestatud korras, kui on alust oletada, et isiku surm on saanud kuriteo tagajärjel.

Kohtuarstlik lahang – isiku surma põhjuse tuvastamine lahangu teel, mille teeb kohtuarstlik ekspert riiklikus ekspertiisiasutuses. Kohtuarstlik lahang surma põhjuse tuvastamiseks tehakse kas välispõhjustest tingitud surmajuhtumi või selle kahtluse korral või kui surnut ei ole võimalik kindlaks teha või kui on tegemist hiliste surmajärgsete muutustega.

TEGEVUSKIRJELDUS

1. **Haiglas tuvastatakse** surnu isik isikut tõendavate dokumentide alusel.

2. **Surma tuvastamine ja surmast teavitamine**

2.1. **Surma fakti tuvastamine**

- 2.1.1. Surm loetakse saabunuks, kui vastavalt arstiteaduse nüüdisaegsele tasemele on tuvastatud:
 - 2.1.1.1. peaju kõigi funktsioonide täielik ja pöördumatu lakkamine või
 - 2.1.1.2. vereringe täielik ja pöördumatu lakkamine.
- 2.1.2. Haigla I ja II korpuses (Ristiku 1) surnud isiku surma fakti tuvastab raviarst või valvearst.
- 2.1.3. Haigla III korpuses (õendus-hooldusosakonnas, Ravi 2) surnud isiku surma fakti tuvastab õde või arst.
- 2.1.4. Väljaspool Haiglat surnud isiku surma fakti tuvastab arst või kiirabi-brigaadi juht.

2.2. **Surmast teavitamine**

- 2.2.1. Haigla I ja II korpuses surnud isiku surmast teavitatakse viivitamata isiku raviarsti või valvearsti.
- 2.2.2. Haigla III korpuses surnud isiku surmast teavitatakse õendus-hooldusosakonna arst-konsultanti.
- 2.2.3. Oma alalises elukohas surnud isiku surmast teavitatakse viivitamata perearsti. Kui perearsti teavitamine ei ole võimalik, teavitatakse Häirekeskust.
- 2.2.4. Kui on alust oletada, et isiku surm on saanud kuriteo tagajärjel või on tegemist välispõhjustest tingitud surmajuhtumi või selle kahtlusega või kui leitakse surnu, kelle isikut ei ole võimalik kindlaks teha, teavitatakse viivitamata uurimisasutust või prokuratuuri.
- 2.2.5. Kui surnu juurde kutsutakse kiirabi, teavitab kiirabi isiku surmast perearsti ühe tööpäeva jooksul alates tehtud kiirabivisiidist, saates perearstile ära kirja kiirabikaardist (perearstiga kokkuleppel elektrooniliselt).
- 2.2.6. Välisriigi kodaniku surmast teavitab surma fakti tuvastanud arst viivitamata kirjalikult Välisministeeriumi. Teatele lisatakse arstlik surmateatis.
- 2.2.7. Politsei, kiirabi ja Haigla vaheline koostöö surmajuhtumitest teavitamisel toimub tervishoiuteenuste korraldamise seaduse alusel sätestatud korras. Sündmuskohale kutsutud kiirabi-brigaadil on seoses isiku surmaga kohustus teavitada Häirekeskust alljärgnevatel juhtudel:
 - 2.2.7.1. kannatanu(te)ga liiklusõnnetus;
 - 2.2.7.2. suitsiid;
 - 2.2.7.3. vägivallatunnustega surnukeha;
 - 2.2.7.4. laskevigastusest tingitud isiku surm;
 - 2.2.7.5. muud juhud, mil võib olla tegemist õigusrikkumisega või vajadusega kaitsta avalikku korda;
 - 2.2.7.6. eelnevalt heas tervises seisundis olnud isiku äkksurm või surm avalikus kohas või korteris või vägivallatunnustega surnukeha;
 - 2.2.7.7. raske tööõnnetus, mis põhjustas surma;
 - 2.2.7.8. muudel seadusest tulenevatel juhtudel.
- 2.2.8. Käesoleva protseduuri punkti 2.2.7. alapunktides nimetatud juhtudel on Häirekeskus kohustatud edastama kiirabi-brigaadilt saadud teabe viivitamata politseile. Õigusaktides ettenähtud juhtudel on kiirabi-brigaad kohustatud isiku surmast teavitama ka politseid.

2.3. **Surnu omaste ja tema seadusliku esindaja teavitamine**

- 2.3.1. Haigla I ja II korpuses surnud isiku surmast teavitab raviarst või valvearst surnu omakseid või tema seaduslikku esindajat viivitamata, kuid mitte hiljem kui 72 tunni jooksul, arvates surma fakti tuvastamisest. Kui surnu omakseid või tema seaduslikku esindajat ei ole võimalik nimetatud tähtaja jooksul teavitada,

teavitab raviarst või valvearst viivitamata surnu elukohajärgset kohalikku omavalitsust.

- 2.3.2. Iseseisvalt osutada lubatud õendusabiteenuse osutamisel Haigla III korpuses ehk õendus-hooldusosakonnas ning väljaspool Haiglat (ka koduõendusteenuse puhul) teavitab surnud isiku surmast surma fakti tuvastanud õde surnu omakseid või seaduslikku esindajat viivitamata, kuid mitte hiljem kui 72 tunni jooksul, arvates surma fakti tuvastamisest. Kui surnu omakseid või tema seaduslikku esindajat ei ole võimalik nimetatud tähtaja jooksul teavitada, teavitab surma fakti tuvastanud õde, kaasates Haigla sotsiaaltöötaja, viivitamata surnu elukohajärgset kohalikku omavalitsust.
- 2.3.3. Muul juhul väljaspool Haiglat surnud isiku omakseid või seaduslikku esindajat teavitab kas surma fakti tuvastanud arst või kiirabibrigaadi juht. Kui surma fakti tuvastanud arstil või kiirabibrigaadi juhil puuduvad andmed surnu omaste või tema seadusliku esindaja kohta, teavitatakse surnust politseid.
- 2.3.4. Raviarsti või valvearsti poolt tuvastamata surnust teavitab raviarst või valvearst viivitamata politseid.

2.4. Arsti kohustused surmajuhtumi korral

- 2.4.1. Arst, saanud teate surmajuhtumi kohta, peab viivitamata tegema surnu välisvaatluse surma tuvastamiseks ja selle põhjuse väljaselgitamiseks.
- 2.4.2. Kui surma põhjust ei ole võimalik tuvastada surnu välisvaatluse tulemusena või informatsiooni põhjal tema viimase haiguse ja ravi kohta, suunab arst surnukeha käesoleva protseduuri punktis 3 sätestatud alustel ja korras patoanatomilisele lahangule.
- 2.4.3. Kui surma fakti tuvastab kiirabi, teavitab kiirabiühe tööpäeva jooksul alates tehtud kiirabivisiidist surnu perearsti, saates perearstile ära kirja kiirabikaardist (kokkuleppel perearstiga elektrooniliselt). Patoanatomilise lahangu tegemise otsustab surnu perearst.

2.5. Arstlik surmateatis

- 2.5.1. Pärast surma põhjuse tuvastamist väljastab surma põhjuse tuvastanud arst, välja arvatud kiirabibrigaadi juht, surnu omastele või tema seaduslikule esindajale ja elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele või omasteta surnu puhul elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele arstliku surmateatise.
- 2.5.2. Ebaselge surmapõhjuse korral teeb surma põhjust tuvastav arst tervishoiuteenuse osutamist tõendavasse dokumenti märke selle kohta, kas surnukeha on saadetud patoanatomilisele lahangule või surma põhjuse tuvastamiseks on teavitatud uurimisasutust või prokuratuuri. Pärast surma põhjuse tuvastamist väljastab surma põhjust tuvastav arst, kohtuarst või patoloog surnu omastele või tema seaduslikule esindajale ja elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele või omasteta surnu puhul elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele arstliku surmateatise.
- 2.5.3. Patoanatomilise lahangu ärajätmisel väljastab surma põhjuse tuvastanud arst surnu omastele või tema seaduslikule esindajale ja elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele või omasteta surnu puhul elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele arstliku surmateatise. Isiku tervishoiuteenuse osutamist tõendavasse dokumenti kantakse põhjendus patoanatomilise lahangu ärajätmise kohta ning surma põhjus.
- 2.5.4. Arstliku surmateatise täimisega seonduvaid toiminguid on kirjeldatud [Haiglas surnud inimeste logistika juhendis \(JPH2.3.1.\)](#).

3. Patoanatomiline lahang surma põhjuse tuvastamiseks

3.1. Patoanatomiline lahang

- 3.1.1. Patoanatomiline lahang tehakse ebaselge surma põhjuse väljaselgitamiseks või haigusest põhjustatud surma korral haiguse ja selle kulu hindamiseks või juhul, kui see on vajalik üldise tervishoiu ja ravikvaliteedi seisukohalt.

- 3.1.2. Patoanatomiline lahangu ja kõik sellega kaasnevad toimingud peavad olema tehtud kooskõlas arstieetika nõuetega ega tohi riivata surnukeha väärikust.
- 3.2. **Patoanatomilise lahangu tegemise alus**
 - 3.2.1. Patoanatomilise lahangu tegemise aluseks on arsti poolt vormistatud [Patoanatomilise lahangu saatekiri \(VPH2.3.1.1.\)](#) või [Surnultsündinu/vastsündinu lahangu saatekiri \(VPH2.3.1.2.\)](#), millele lisatakse väljavõtte surnu tervise seisundit kajastavast dokumendist
 - 3.2.2. Kui arst saadab surnu hoiule patoloogiaosakonna surnukambrisse lahangu tellimata, vormistab ta [Surnukambrisse hoiule saatmise saatekirja \(VPH2.3.1.7.\)](#).
 - 3.2.3. Kui surma fakti tuvastab kiirabi isiku alalises elukohas, annab kiirabibrigaadi juht surnu omastele või seaduslikule esindajale täidetud Kiirabikaardi koopia, mille alusel saavad surnu omaksed või seaduslik esindaja surnu viia hoiule surnukambrisse.
- 3.3. **Patoanatomilise lahangu korraldamine**
 - 3.3.1. Patoanatomilist lahangu võib teha ainult patoloog.
 - 3.3.2. Muud isikud võivad viibida patoanatomilise lahangu juures õppetöö eesmärgil, kui puuduvad andmed selle kohta, et surnud isik oleks eluajal olnud selle vastu.
- 3.4. **Patoanatomilise lahangu tegemise otsustamine**
 - 3.4.1. Haiglas surnud isiku patoanatomilise lahangu tegemise otsustab surnu raviarst või valvearst.
 - 3.4.2. Haiglasse toodud surnu (sh kiirabiautos surnud isiku) patoanatomilise lahangu tegemise otsustab erakorralise meditsiiniabi osakonna valvearst.
 - 3.4.3. Väljaspool Haiglat surnud isiku patoanatomilise lahangu tegemise otsustab isiku surma põhjust tuvastav arst.
- 3.5. **Patoanatomilise lahangu tegemise alused ja kord**
 - 3.5.1. Patoanatomiline lahangu tehakse ebaselge surma põhjuse väljaselgitamiseks või haigusest põhjustatud surma korral haiguse ja selle kulu hindamiseks või juhul, kui see on vajalik üldise tervishoiu ja ravikvaliteedi seisukohalt, kui surma põhjus ei selgu surnu välisvaatluse tulemusena ja informatsiooni põhjal, mis on arstil surnu viimase haiguse ja ravi kohta, ning puudub alus kohtuarstlikuks lahanguks või kohtuarstlikuks ekspertiisiks kriminaalmenetluses.
 - 3.5.2. Patoanatomilise lahangu tegemine on **kohustuslik** järgmistel juhtudel:
 - 3.5.2.1. ebaselge surmajuhtumi korral, kui puudub alus oletada, et isiku surm on saanud kuriteo tagajärjel või välispõhjustest tingitud asjaoludel;
 - 3.5.2.2. haiguse ebaselge elupuhuse diagnoosi puhul;
 - 3.5.2.3. kui haiglaravil viibiv isik suri Haiglas esimesel ööpäeval ja arstil puuduvad andmed surma põhjuse kohta;
 - 3.5.2.4. kui surm on saanud diagnostiliste või ravivõtete tagajärjel;
 - 3.5.2.5. ägeda nakkushaiguse või selle kahtluse korral;
 - 3.5.2.6. raseda või sünnitaja haigusest põhjustatud surma korral;
 - 3.5.2.7. kuni üheaastase lapse surma korral, kui puudub alus oletada, et surm on saanud kuriteo tagajärjel või välispõhjustest tingitud asjaoludel;
 - 3.5.2.8. vastsündinu alates sünnikaalust 500 grammi või alates 22. rasedusnädalast sündinud elutunnustega loote (südamelöögid, hingamine ja loote liigutused) surma korral;
 - 3.5.2.9. surnult sündinute puhul alates sünnikaalust 500 grammi.
 - 3.5.3. Punktides 3.5.2.8. ja 3.5.2.9. nimetatud juhtudel tuleb surnukeha lahangule saata koos platsentaga.
 - 3.5.4. Lisaks käesoleva protseduuri punkti 3.5.2. alapunktides nimetatud juhtudele tuleb patoanatomiline lahangu teha surnu omaste või tema seadusliku esindaja kirjalikul nõudel. Selleks peavad surnu omased või surnu seaduslik esindaja esitama taotluse: [Patoanatomilise lahangu taotlus surnu omaksele või surnu seaduslikule esindajale \(VPH2.3.1.4.\)](#).

3.5.5. Patoanatomilist lahangut ei viida surma põhjuse tuvastamiseks läbi, kui surnul esines elupuhuselt krooniline haigus, mis on dokumenteeritud tema tervishoiuteenuse osutamist tõendavates dokumentides ning mis ägenemise või tüsistuse tõttu põhjustas tema surma.

3.6. Nõusolek patoanatomilise lahangu tegemiseks

3.6.1. Patoanatomilise lahangu tegemiseks muudel kui käesoleva protseduuri punkti 3.5.2. alapunktides toodud juhtudel tuleb saada surnu omaste või tema seadusliku esindaja kirjalik nõusolek. Selleks saab raviarst kasutada [Surnu omakse või surnu seadusliku esindaja kirjaliku nõusoleku vormi patoanatomilise lahangu tegemiseks \(VPH2.3.1.5.\)](#).

3.6.2. Patoanatomilise lahangu tegemiseks kirjaliku nõusoleku andnud isik võib selle kuni patoanatomilise lahangu alustamiseni tagasi võtta. Selleks saab kasutada [Avaldust patoanatomilise lahangu tegemise nõusoleku tagasivõtmiseks \(VPH2.3.1.6.\)](#).

3.6.3. Juhul, kui surnu omaksed või tema seaduslik esindaja lahangu tegemiseks kirjalikku nõusolekut ei anna, tuleb täita [Surnu omakse või surnu seadusliku esindaja kirjaliku nõusoleku mitteandmise avaldus patoanatomilise lahangu tegemiseks \(VPH2.3.1.8.\)](#).

3.7. Patoanatomilise lahangu tegemise katkestamine

3.7.1. Kui patoanatomilise lahangu käigus tekib kahtlus, et isiku surm on saanud kuriteo tagajärjel või välispõhjustest tingitud asjaoludel, katkestatakse patoanatomilise lahangu tegemine ja sellest teavitatakse viivitamata uurimisasutust või prokuratuuri.

3.8. Patoanatomilise lahangu materjalide ja tulemuste säilitamine ning dokumenteerimine

3.8.1. Patoanatomilise lahangu protokollid vormistab lahangu teinud patoloog [Lahangu protokollina \(VPH2.3.1.3.\)](#).

3.8.2. Haiglas säilitakse lahangu protokoll, sellekohased koeproovid (parafiinplokid) ja preparaadiklaasid vähemalt 30 aastat.

3.8.3. [Patoanatomilise lahangu saatekiri \(VPH2.3.1.1.\)](#) säilitatakse koos lahangu protokolliga.

3.9. Patoanatomilise lahangu tulemustest teavitamine

3.9.1. Lahangu protokollid väljavõtte vormistab lahangu teinud patoloog lahangu protokollid põhjal.

3.9.2. Lahangu protokollid väljavõtte edastatakse lahangu tellinud tervishoiuasutusele või perearstile, surnu lahangule saatnud tervishoiuteenuse osutajale.

3.9.3. Lahangu tellija säilitab lahangu protokollid väljavõtte koos surnu haigusloo või tervisekaardiga.

3.9.4. Surnu omastel või tema seaduslikul esindajal on õigus tutvuda lahangu protokollid väljavõttega ning saada sellest omal kulul ärakirju.

4. Finantseerimine

4.1. Patoanatomilise lahangu kulud

4.1.1. Patoanatomilise lahangu kulud katab Eesti Haigekassa ravikindlustuse seaduse alusel kehtestatud korras.

4.1.2. Patoanatomilise lahangu kulud, mis on tehtud käesoleva protseduuri punktis 3.5.4 sätestatud juhul, katab patoanatomilist lahangut taotlenud isik ravikindlustuse seaduse alusel kehtestatud korras nimetatud piirhinna määras.

4.1.3. Kui käesoleva protseduuri punktis 3.5.4. nimetatud isikute taotletud juhul tuvastatakse esialgselt surma põhjusest, mis on dokumenteeritud isiku tervishoiuteenuse osutamist tõendavates dokumentides, muu surma põhjus, katab patoanatomilise lahangu kulud Eesti Haigekassa ravikindlustuse seaduse alusel kehtestatud korras.

4.1.4. Kui patoanatomilise lahangu käigus tuvastatakse, et isiku surm on saanud kuriteo tagajärjel ning lahangu viiakse lõpuni kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud korras, kaetakse patoanatomilise lahangu kulud nagu kohtuarstliku ekspertiisi kulud. Kuni patoanatomilise lahangu katkestamiseni tehtud lahangu kulud katab Eesti Haigekassa ravikindlustuse seaduse alusel kehtestatud korras.

4.2. Surnu transportimise kulud

4.2.1. Surnu transportimisega seotud kulud, mis ei ole reguleeritud käesoleva protseduuri alusel, katavad surnu omaksed või teised transpordi tellinud isikud.

4.2.2. Kui surnu transporditakse patoanatomilisele lahangule käesoleva protseduuri punktis 3.5.2. toodud juhul arsti saatekirja alusel, katab surnu transportimisega seotud kulud Eesti Haigekassa ravikindlustuse seaduse alusel kehtestatud korras.

5. Surma põhjuste kohta andmete kogumine

5.1. Surma põhjuste kohta andmete kogumine ja esitamine

5.1.1. Haigla esitab surma põhjuste registrisse järgmised andmed:

5.1.1.1. surnu isikuandmed, sealhulgas alla üheaastase lapse ema isikuandmed;

5.1.1.2. surnu terviseandmed, sealhulgas alla üheaastase lapse ema terviseandmed;

5.1.1.3. surma aeg ja koht;

5.1.1.4. surma põhjus;

5.1.1.5. välispõhjustest tingitud surma asjaolud;

5.1.1.6. surma põhjuse kohta andmete esitaja andmed;

5.1.1.7. arhiveerimistunnused.

VIITED

1. [Juhtimiskäsiraamat JKPH02 peatükk 2, alamprotsess 3](#)
2. Sotsiaalministri 19.12.2001 määrus nr 133 „[Kiirabi ja perearstide koostöö ning tasaarveldamise kord](#)“
3. Vabariigi Valitsuse 23.01.2002 määrus nr 44 „[Kiirabi, haiglate ning päästeasutuste ja politsei kiirabialase koostöö kord](#)“
4. Sotsiaalministri 13.12.2007 määrus nr 83 „[Arstliku surmateatise vorm ja täitmise kord](#)“
5. Vabariigi Valitsuse 13.12.2007 määrus nr 245 „Surma põhjuste registri asutamine ja registri pidamise põhimäärus“
6. Sotsiaalministri 18.09.2008 määrus nr 56 „[Tervishoiuteenuse osutamise dokumenteerimise ning nende dokumentide säilitamise tingimused ja kord](#)“
7. [Perekonnaseisutoimingute seadus](#)